

מסכת מועד קטן פרק א

(ב,א) משנה: משקין בית השלחין במועד ובשביעית, בין ממעיין שיצא בתחילה בין ממעיין שלא יצא בתחילה. אבל אין משקין לא ממי הגשמים ולא ממי הקילון. ואין עושין עוגיות לגפנים. ר' אלעזר בן עזריה אומר: אין עושין את האמה בתחילה במועד ובשביעית. וחכמים אומרים: עושין את האמה בתחילה בשביעית, ומתקנין את המקולקלות במועד. ומתקנין את קלקולי המים שברשות הרבים, וחוטטין אותן. ומתקנין את הדרכים, ואת הרחובות, ואת מקוות המים. ועושין כל צורכי הרבים, ומצינין את הקברות, ויוצאין אף על הכלאים

גמרא: {השתא יש לומר: ממעיין שיצא בתחילה, דאתי לאינפולי, משקין - ממעיין שלא יצא בתחילה, דלא אתי לאינפולי, מיבעיא?! אמרי: אצטריך! אי תנא מעיין שיצא בתחילה, הוה אמינא: הכא הוא דבית השלחין אין, בית הבעל לא, משום דאתי לאינפולי - אבל מעיין שלא יצא בתחילה, דלא אתי לאינפולי, אימא: אפילו בית הבעל נמי - קא משמע לן: לא שנא מעיין שיצא בתחילה, ולא שנא מעיין שלא יצא בתחילה - בית השלחין, אין - בית הבעל, לא!

גומאי משמע דהאי "בית השלחין" לישנא דצחותא היא? דכתיב: (דברים כה) "ואתה עיף ויגע", ומתרגמינן: "ואת משלהי ולא" גומאי משמע דהאי "בית הבעל" לישנא דמייתבותא היא? דכתיב: (ישעיהו סב) "כי יבעל בחור בתולה", ומתרגמינן: "ארי כמה דמיתותב עולם עם בתולתא, יתייתבון בגויך בנייד"!

גמאן תנא דפסידא אין, הרווחה לא - ואפילו במקום פסידא, מיטרח נמי לא טרחינן? אמר **רב הונא**: ר' אליעזר בן יעקב היא, דתנן: **רבי אליעזר בן יעקב** אומר: מושכין את המים מאילן לאילן, ובלבד שלא ישקה את השדה כולה!

{אימור דשמעת ליה לרבי אליעזר, הרווחה דלא - טירחא במקום פסידא, מי שמעת ליה?! |אלא אמר **רב פפא**: הא מני? רבי יהודה היא, דתניא: מעיין היוצא בתחילה, משקין ממנו אפילו שדה בית הבעל, דברי **רבי מאיר**. **רבי יהודה** אומר: אין משקין אלא שדה בית השלחין שחרבה. **רבי אלעזר בן עזריה** אומר: לא כך ולא כך. יתר על כן אמר **רבי יהודה**: לא יפנה אדם אמת המים וישקה לגינתו ולחורבתו בחולו של מועד

~גמאי "חרבה"? ^אילימא חרבה ממש, למה לי דמשקי לה?! אמר **אביי**: שחרבה ממעיין זה, ויצא לה מעיין אחר!

מחברת מועד קטן - א

רבי אלעזר בן עזריה אומר: לא כך ולא כך - לא שנא חרב מעיינה, ולא שנא לא חרב מעיינה - מעיין שיצא בתחילה, לא {וממאי?! דלמא עד כאן לא קאמר רבי יהודה "בית השלחין אין בית הבעל לא" אלא מעיין שיצא בתחילה, (ב,ב) דלמא אתי לאינפולי - אבל מעיין שלא יצא בתחילה, דלא אתי לאינפולי, אפילו בית הבעל נמי?! אם כן, מתניתין אמאן תרמייה?! אלא לרבי יהודה, לא שנא מעיין שיצא בתחילה, ולא שנא מעיין שלא יצא בתחילה - בית השלחין אין, בית הבעל לא - והאי דקתני "מעיין שיצא בתחילה", להודיעך כחו דר' מאיר, דאפילו מעיין היוצא בתחילה, משקין ממנו אפילו שדה הבעל!

אתמר: הַמנכש והמשקה מים לזרעים בשבת, משום מאי מתרינן ביה? **ארבה** אמר: משום חורש! <<**רב יוסף** אמר: משום זורע! - אמר **רבה**: כוותי דידי מסתברא - מה דרכו של חורש לרפויי ארעא, האי נמי מרפויי ארעא! אמר **רב יוסף**: כוותי דידי מסתברא - מה דרכו של זורע לצמוחי פירא, הכא נמי מצמח פירא!

{אמר ליה **אביי לרבה**: לדידך קשיא ולרב יוסף קשיא - לדידך קשיא: משום חורש אין, משום זורע לא?! לרב יוסף קשיא: משום זורע אין, משום חורש לא?! ~וכי תימא: כל היכא דאיכא תרתני, לא מיחייב אלא חדא - והאמר **רב כהנא**: זומר וצריך לעצים, חייב שתיים - אחת משום נוטע ואחת משום קוצר - קשיא!

{איתיביה **רב יוסף לרבה**: המנכש והמחפה לכלאים, לוקה. **רבי עקיבא** אומר: אף המקיים ~בשלמא לדידי, דאמינא משום זורע, היינו דאסירא זריעה בכלאים - אלא לדידך, דאמרת משום חורש, חרישה בכלאים מי אסירא?! אמר ליה: משום מקיים! {והא מדקתני סיפא ר' **עקיבא** אומר: אף המקיים, מכלל דתנא קמא לאו משום מקיים הוא?! אכולה ר' עקיבא היא, ו"מאי טעם" קאמר - מאי טעם המנכש והמחפה בכלאים לוקה? משום מקיים! שר' עקיבא אומר אף המקיים! #מאי טעמא דר' עקיבא? דתניא: (ויקרא יט) "שדך לא תזרע כלאים" - אין לי אלא זורע - מקיים מניין? תלמוד לומר: "כלאים שדך לא!" #

{תנן: משקין בית השלחין במועד ובשביעית ~בשלמא מועד, משום טירחא הוא, ובמקום פסידא שרו רבנן - אלא שביעית, בין למאן דאמר משום זורע ובין למאן דאמר משום חורש, זריעה וחרישה בשביעית מי שרי?!

מחברת מועד קטן - א

אמר **אביי**: בשביעית בזמן הזה, ורבי היא! דתניא: **רבי** אומר: (דברים טו) "וזה דבר השמטה שמוט" - בשתי שמיטות הכתוב מדבר, אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים. בזמן שאתה משמט קרקע, אתה משמט כספים, ובזמן שאי אתה משמט קרקע, אי אתה משמט כספים!

אמר **רבא**: אפילו תימא רבנן! - אבות אסר רחמנא, (גא) תולדות לא אסר רחמנא! דכתיב: (ויקרא כה) "ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ... שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ" - מכדי זמירה בכלל זריעה, ובצירה בכלל קצירה, למאי הלכתא כתבינהו רחמנא? למימרא דאהני תולדות מיחייב, אאחרנייתא לא מיחייב!

{ולא? והתניא: "שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור" - אין לי אלא זירוע וזימור - מנין לניכוש ולעידור ולכיסוח? תלמוד לומר: "שדך לא", "כרמך לא" - לא כל מלאכה שבשדך, ולא כל מלאכה שבכרמך! מנין שאין מקרסמין ואין מזרדין ואין מפסגין באילן? תלמוד לומר: "שדך לא", "כרמך לא" - לא כל מלאכה שבשדך, ולא כל מלאכה שבכרמך! מנין שאין מזבלין ואין מפרקין ואין מאבקין ואין מעשנין באילן? תלמוד לומר: "שדך לא", "כרמך לא" - כל מלאכה שבשדך לא, וכל מלאכה שבכרמך לא ייכול לא יקשקש תחת הזיתים, ולא יעדר תחת הגפנים, ולא ימלא נקעים מים, ולא יעשה עוגיות לגפנים? תלמוד לומר: "שדך לא תזרע" - זריעה בכלל היתה, ולמה יצתה? להקיש אליה לומר לך: מה זריעה מיוחדת, עבודה שבשדה ושבכרם - אף כל שהיא עבודה שבשדה ושבכרם!?! אמר רבנן, וקרא אסמכתא בעלמא!

{וקשקוש בשביעית מי שרי?! והא כתיב: (שמות כג) "והשביעית תשמטנה ונטשתה" - תשמטנה מלקשקש, ונטשתה מלסקל?!
אמר **רב עוקבא בר חמא**: תרי קשקושי הוו - חד אברויי אילני וחד סתומי פילי! אברויי אילן, אסור - סתומי פילי, שרי!

איתמר: החורש בשביעית - **ר' יוחנן ור' אלעזר**, חד אמר לוקה, וחד אמר אינו לוקה

לימא בדר' אבין אמר רבי אילעא קמיפלגי, דאמר **רבי אבין** אמר **ר' אילעא**: כל מקום שנאמר כלל בעשה ופרט בלא תעשה, אין דנין אותו בכלל ופרט וכלל - מאן דאמר לוקה, לית ליה

1 כשהובא ברייתא זו להלן, גורס "ומנין", וזה נראה עיקר

דרבי אבין אמר רבי אילעא, ומאן דאמר אינו לוקה, אית ליה דר' אבין!

לא! דכולי עלמא לית ליה דרבי אבין אמר ר' אילעא! - מאן דאמר לוקה, שפיר - ומאן דאמר אינו לוקה, אמר לך: מכדי זמירה בכלל זריעה, ובצירה בכלל קצירה, למאי הלכתא כתבינהו רחמנא?! למימר דאהני תולדות הוא דמיחייב - אתולדה אחרינא, לא מיחייב!

{ולא?! והתניא: "שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור" - אין לי אלא זירוע וזימור - מנין לעידור ולקישקוש ולכיסוח? תלמוד לומר: "שדך לא" "כרמך לא" - לא כל מלאכה שבשדך, ולא כל מלאכה שבכרמך! ומנין שאין מקרסמין, ואין מזרדין, ואין מפסגין באילן? תלמוד לומר: "שדך לא" "כרמך לא" - כל מלאכה שבשדך לא, כל מלאכה שבכרמך לא! מנין שאין מזבלין, ואין מפרקין, ואין מעשנין באילן? תלמוד לומר: "שדך לא" "כרמך לא" - כל מלאכה שבשדך לא, וכל מלאכה שבכרמך לא! ייכול לא יקשקש תחת הזיתים, ולא יעדר תחת הגפנים, ולא ימלא נקעים מים, ולא יעשה עוגיות לגפנים? תלמוד לומר: "שדך לא תזרע" - זריעה בכלל היתה, ולמה יצתה? להקיש אליה, לומר לך: מה זריעה מיוחדת, עבודה שבשדה ושבכרם - אף כל שהיא עבודה שבשדה ושבכרם!?! <מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא!

(גב) כי אתא רב דימי, אמר: "יכול ילקה על התוספת?", ונסיב לה תלמודא לפטורא - ולא ידענא מאי תלמודא, ומאי תוספת! אר' אלעזר אמר: חרישה! והכי קאמר: "יכול ילקה על חרישה, דאתיא מכלל ופרט וכלל?", ונסיב ליה תלמודא לפטורא: "דאם כן, כל הני פרטי למה לי?!"

<אר' יוחנן אמר: ימים שהוסיפו חכמים לפני ראש השנה! והכי קאמר: "יכול ילקה על תוספת ראש השנה, דאתיא (שמות לד) מ"בחריש ובקציר תשבות"?, ונסיב לה תלמודא לפטורא, כדבעינן למימר לקמן!

מאי "ימים שלפני ראש השנה"? <כדתנן: עד מתי חורשין בשדה אילן ערב שביעית? בית שמאי אומרים: כל זמן שיפה לפרך, ובית הלל אומרים: עד העצרת. וקרובין דברי אלו להיות כדברי אלו. ועד מתי חורשין שדה הלבן ערב שביעית? משתכלה הלחה, וכל זמן שבני אדם חורשים ליטע מקשאות ומדלעות. ר' שמעון אומר: אם כן, נתנה תורה שיעור לכל אחד ואחד בידו! אלא בשדה הלבן

עד הפסח, ובשדה האילן עד העצרת²

ואמר ר' שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא:
רבן גמליאל ובית דינו נמנו על שני פרקים הללו ובטלום

{אמר ליה רבי זירא לר' אבהו, ואמרי לה: ריש לקיש לר' יוחנן:
רבן גמליאל ובית דינו, היכי מצו מבטלי תקנתא דבית שמאי ובית
הלל?! והא תנן: אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא
אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין!

<דניאל ד) "אשתומם כשעה חדא" - אמר ליה: אימור: כך התנו
ביניהן: כל הרוצה לבטל, יבוא ויבטל!

{דידהו היא?! הלכה למשה מסיני היא! דאמר ר' אסי אמר ר'
יוחנן משום ר' נחוניא איש בקעת בית חורתן: עשר נטיעות, ערבה,
וניסוך המים, הלכה למשה מסיני?! אמר רבי יצחק: כי גמירי
הלכתא, שלשים יום לפני ראש השנה - ואתו הני תקון מפסח
ומעצרת, ואתנו בדידהו: כל הרוצה לבטל יבוא ויבטל!

{והני הלכתא ניהו?! קראי ניהו! דתניא: (שמות לד) "בחריש
ובקציר תשבות" - ר' עקיבא אומר: אין צריך לומר חריש וקציר
של שביעית, שהרי כבר נאמר: (ויקרא כה) "שדך לא תזרע וכרמך
לא תזמור", אלא חריש של ערב שביעית (ד,א) שנכנס לשביעית,
וקציר של שביעית שיצא למוצאי שביעית. ר' ישמעאל אומר: מה
חריש רשות, אף קציר רשות - יצא קציר העומר, שהיא מצוה!?

<אלא אמר רב נחמן בר יצחק: כי גמירי הלכתא, למישרי ילדה -
קראי למיסר זקינה! {וכיון דהלכתא למשרי ילדה, לאו ממילא
זקינה אסירה?! |>אלא הלכתא לרבי ישמעאל, קראי לר' עקיבא

<אור' יוחנן אמר: רבן גמליאל ובית דינו, מדאורייתא בטיל להו.
מאי טעמא? גמר "שבת" "שבת" משבת בראשית! - מה להלן, היא
אסורה, לפניה ולאחריה מותרין - אף כאן, היא אסורה, לפניה
ולאחריה מותרין!

{מתקיף לה רב אשי: מאן דאמר הלכתא, אתיא גזרה שוה עקרה
הלכתא?! ומאן דאמר קרא, אתיא גזרה שוה עקרה קרא?! |
<אלא אמר רב אשי: רבן גמליאל ובית דינו סברי לה כרבי
ישמעאל, דאמר הלכתא גמירי לה. וכי גמירי הלכתא, בזמן שבת
המקדש קיים, דומיא דניסוך המים - אבל בזמן שאין בית
המקדש קיים, לא!

2 כן בכ"י וכן עיקר, ולפננו נוסף: "וב"ה אומרים עד הפסח"

מחברת מועד קטן - א

אבל לא ממי הגשמים וממי הקילון -- {בשלמא מי קילון, איכא טירחא יתירא - אלא מי גשמים, מאי טירחא איכא?! <אמר ר' אילעא אמר ר' יוחנן: גזירה מי גשמים אטו מי קילון! <ארב אשי אמר: מי גשמים גופייהו, לידי מי קילון אתו!

וקמיפלגי בדר' זירא, דאמר ר' זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל: נהרות המושכין מים מן האגמים, מותר להשקות מהן בחולו של מועד - מר אית ליה דרבי זירא, ומר לית ליה דרבי זירא

גופא: אמר ר' זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל: נהרות המושכין מים מן האגמים, מותר להשקות מהן בחולו של מועד {איתיביה רבי ירמיה לרבי זירא: "אבל לא ממי גשמים ולא ממי קילון"! <אמר ליה: ירמיה ברי! הני אגמים דבבל, כמיא דלא פסקי דמו!

תנו רבנן: הפסיקות והבריכות שנתמלאו מים מערב יום טוב, אסור להשקות מהן בחולו של מועד. ואם היתה אמת המים עוברת ביניהן, מותר

אמר רב פפא: והוא שרובה של אותה שדה שותה מאותה אמת המים. רב אשי אמר: אף על פי שאין רובה של אותה שדה שותה, כיון דקא משכא ואתיא, מימר אמר: אי לא שתיא לחד יומא, תשתי לתרי ותלתא יומי!

תנו רבנן: בריכה שנוטפת מים משדה בית השלחין זו, מותר להשקות ממנה שדה בית השלחין אחרת - {והא עבידא דפסקא?! <אמר ר' ירמיה: ועדיין היא מטפטפת!
אמר אביי: והוא שלא פסק מעיין ראשון!

תניא: ר' שמעון בן מנסיא אומר: שתי ערוגות, זו למעלה מזו, לא ידלה מן התחתונה וישקה את העליונה. יותר על כן אמר רבי אלעזר בר שמעון: אפילו ערוגה אחת, חציה נמוך וחציה גבוה, לא ידלה ממקום נמוך וישקה למקום גבוה

מחברת מועד קטן - א

תנו רבנן: מדלין לירקות כדי לאוכלן, ואם בשביל לייפותן, אסור
רבינא ורבה תוספאה הוו קא אזלי באורחא. חזו לההוא גברא
דהוה דלי דוולא בחולא דמועדא. אמר ליה **רבה תוספאה לרבינא**:
ליתי מר לשמתיה! אמר ליה: והתניא: מדלין לירקות כדי לאוכלן!
אמר ליה: ^ מי סברת "מאי מדלין? מדלין מיא!"?! - מאי (ד,ב)
מדלין? שלופי! כדתנן: המידל בגפנים, כשם שהוא מידל בשלו, כך
הוא מידל בשל עניים, דברי ר' **יהודה**. **רבי מאיר** אומר: בשלו
רשאי, ואינו רשאי בשל עניים! אמר ליה: ׀ והתניא: מדלין מים
לירקות כדי לאוכלן?! אמר ליה: אי תניא, תניא!

ואין עושין עוגיות לגפנים -- ׀ מאי "עוגיות"? אמר **רב יהודה**:
בנכי! - תניא נמי הכי: אלו הן עוגיות: בדידן שבעיקרי זיתים
ושבעיקרי גפנים! ׀ איני! והא רב יהודה שרא לבני בר ציתאי
למעבד בנכי לכרמיהון?! לא קשיא! - הא בחדתי, הא בעתיקי!

ר' **אלעזר בן עזריה** אומר: אין עושין את האמה בתחילה במועד
ובשביעית. **וחכמים** אומרים: עושין את האמה בתחילה בשביעית
-- {בשלמא מועד, משום דקא טרח - אלא שביעית, מאי טעמא?
כפליגו בה **רבי זירא ורבי אבא בר ממל**. חד אמר: מפני שנראה
כעודר, וחד אמר: מפני שמכשיר אגפיה לזריעה! ׀ מאי בינייהו?
איכא בינייהו דקא אתו מיא בתריה - מאן דאמר מפני שמכשיר
אגפיה לזריעה, איכא - ומאן דאמר מפני שנראה כעודר, ליכא!
{ולמאן דאמר מפני שנראה כעודר, ליחוש מפני שמכשיר אגפיה
לזריעה?! |אלא איכא בינייהו דקא שקיל מיניה ושדי לבראי -
למאן דאמר מפני שמכשיר אגפיה לזריעה, ליכא - למאן דאמר
מפני שנראה כעודר, איכא!

{ולמאן דאמר מפני שמכשיר אגפיה לזריעה, ליחוש מפני שנראה
כעודר?! כעודר נמי, כי קא שקיל, בדוכתיה מנח ליה!

אמימר מתני לה: "מפני שנראה כעודר", וקשיא ליה דרבי אלעזר
בן עזריה אדר' אלעזר בן עזריה: ׀ ומי אמר ר' אלעזר בן עזריה
כל שנראה כעודר אסור?! ורמינהי: עושה אדם את זבלו אוצר. ר'
מאיר אוסר עד שיעמיק שלשה טפחים או עד שיגביה שלשה
טפחים. היה לו דבר מועט, מוסיף עליו והולך. **רבי אלעזר בן**
עזריה אוסר עד שיעמיק שלשה, או עד שיגביה שלשה, או עד
שיתן על הסלע?! אר' **זירא ור' אבא בר ממל** - חד אמר: כגון

מחברת מועד קטן - א

שהעמיק, וחד אמר: זיבלו מוכיח עליו!

ומתקנין את המקולקלת במועד -- גמאי "מקולקלת"? אמר **רבי אבא**: שאם היתה עמוקה טפת, מעמידה על ששה טפחים

גפשיטא: חצי טפח על שלשה טפחים, כיון דלא עבר מיא, לא כלום הוא; טפחיים על שנים עשר, דקא טרח טירחא יתירא, לא - גטפחיים על שבעה, מהו? - הכא חמשה קא מעמיק, והכא חמשה קא מעמיק? או דלמא, כיון דאיכא טפח יתירא, איכא טירחא טפי? - תיקו!

אביי שרא לבני בר המדך לשחופי נהרא. **רבי ירמיה** שרא להו לבני סכותא למיכרא נהרא טמימא. **רב אשי** שרא להו לבני מתא מחסיא לאקדוחי נהר בורניץ. אמר: כיון דשתו מיניה רבים, כרבים דמי, ותנן: עושין כל צורכי רבים

ומתקנין את **(ה,א)** קילקולי המים שברשות הרבים, וחוטטין אותן. ומתקנין את הדרכים, ואת הרחובות, ואת מקוות המים. ועושין כל צורכי הרבים -- חטיטה אין - חפירה לא!

אמר **ר' יעקב** אמר **ר' יוחנן**: לא שנו אלא שאין רבים צריכין להם - אבל רבים צריכין להם, אפילו חפירה מותר! {וכי רבים צריכין להם, מי שרי? והתניא: חוטטין בורות שיחין ומערות של יחיד, ואין צריך לומר של רבים. ואין חופרין בורות שיחין ומערות של רבים, ואין צריך לומר של יחיד - מאי? לאו בשרבים צריכין להם?! - לא! בשאין רבים צריכין להם!

{דכוותה גבי יחיד, שאין יחיד צריך להם, חטיטה מי שרי? והתניא: בורות שיחין ומערות של יחיד, כונסין מים לתוכן, אבל לא חוטטין, ולא שפין את סדקיהן. ושל רבים, חוטטין אותן, ושפין את סדקיהן?! - ואלא מאי? בשיחיד צריך להם!

<דכוותה גבי רבים, בשרבים צריכין להם, חפירה מי אסיר?! והתניא: בורות שיחין ומערות של יחיד, כונסין מים לתוכן, וחוטטין אותן, אבל לא שפין את סדקיהן, ולא חוטטין לתוכן, ולא סדין אותן בסיד. ושל רבים, חופרין אותן, וסדין אותן בסיד

{אלא קשיא הך קמייתא! אתריץ הכי: חוטטין בורות של יחיד בשיחיד צריך להם, ואין צריך לומר בשל רבים כשרבים צריכין

מחברת מועד קטן - א

להם, דאפילו חפירה מותר. ואין חופרין בורות שיחין ומערות של רבים בשאין רבים צריכין להם, ואין צריך לומר של יחיד, דכי אין יחיד צריך להם, אפילו חטיטה נמי אסור!

אמר **רב אשי**: מתניתין נמי דיקא, דקתני: עושין כל צורכי רבים - "כל" לאתויי מאי? לאו לאתויי חפירה!

{לא! לאתויי הא דתניא: יוצאין לקוץ את הדרכים, ולתקן את הרחובות ואת האסטרטאות, ולמוד את המקואות. וכל מקוה שאין בו ארבעים סאה, מרגילין לתוכו ארבעים סאה - ומנין שאם לא יצאו ועשו כל אלו, שכל דמים שנשפכו שם, מעלה עליהם הכתוב כאילו הם שפכום? תלמוד לומר: (דברים יט) "והיה עליך דמים!"

אהא בהדיא קתני לה: ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת המקואות - ועושין כל צורכי רבים לאתויי מאי? לאו לאתויי חפירה! - שמע מינה!

מציינין את הקברות -- אמר **ר' שמעון בן פיזי**: רמז לציון קברות מן התורה מנין? תלמוד לומר: (יחזקאל לט) "וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון!"

{אמר ליה **רבינא לרב אשי**: הא מקמי דליתי יחזקאל, מאן אמר? אוליטעמיד, הא דאמר **רב חסדא**: דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו - מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו: (יחזקאל מד) "כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבוא אל מקדשי", מקמי דליתי יחזקאל, מאן אמר?! - אלא גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא! - הכא נמי, גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא!

רבי אבהו אמר: מהכא: (ויקרא יג) "וטמא טמא יקרא" - טומאה קוראה לו ואומרת לו: "פרוש!" וכן אמר **רבי עוזיאל בר בריה דרבי עוזיאל רבה**: טומאה קוראה לו ואומרת לו: "פרוש!" {והאי להכי הוא דאתא?! ההוא מיבעי ליה לכדתניא: "וטמא טמא יקרא" - צריך להודיע צערו לרבים, ורבים מבקשין עליו רחמים?! אם כן, ליכתוב: "וטמא יקרא" - מאי "וטמא טמא"? שמעת מינה תרתי!

אביי אמר: מהכא: (ויקרא יט) "ולפני עור לא תתן מכשול"

רב פפא אמר: (ישעיהו נז) "ואמר סלו סלו פנו דרך"

רב חיננא אמר: "הרימו מכשול מדרך עמי"

מחברת מועד קטן - א

ר' יהושע בריה דרב אידי אמר: (שמות יח) "והודעת להם את הדרך ילכו בה"

מר זוטרא אמר: (ויקרא טו) "והזרתם את בני ישראל מטומאתם" **רב אשי** אמר: (ויקרא יח) "ושמרתם את משמרת" - עשו משמרת למשמרת!

רבינא אמר: (תהלים נ) "ושם דרך אראנו ביגע אלהים" אמר **ר' יהושע בן לוי**: כל השם אורחותיו, זוכה ורואה בישועתו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר: "ושם דרך" - אל תקרי "ושם"³ אלא "ושם"⁴ דרך אראנו ביגע אלהים!"

רבי ינאי הוה ליה ההוא תלמידא, דכל יומא הוה מקשי ליה. בשבתא דריגלא, לא הוה מקשי ליה. (**ה,ב**) קרי עליה: "ושם דרך אראנו ביגע אלהים"

תנו רבנן: אין מציינין, לא על כזית מן המת, ולא על עצם כשעורה, ולא על דבר שאינו מטמא באהל. אבל מציינין על השדרה, ועל הגולגולת, על רוב בנין, ועל רוב מנין המת. ואין מציינין על הוודאות, אבל מציינין על הספיקות. ואלו הן הספיקות: סככות, ופרעות, ובית הפרס. ואין מעמידין ציון במקום טומאה שלא להפסיד את הטהרות, ואין מרחיקין ציון ממקום טומאה שלא להפסיד את ארץ ישראל

{וכזית מן המת אינו מטמא באהל?! והא תנן: אלו שמטמאין באהל: כזית מן המת?!> אמר **רב פפא**: הכא בכזית מצומצם עסקינן, דסוף סוף מיחסר חסר - מוטב ישרפו עליו תרומה וקדשים לפי שעה, ואל ישרפו עליו לעולם

ואלו הן הספיקות: סככות, ופרעות, ובית הפרס -- "סככות" - אילן המיסך על הארץ; "פרעות" - אבנים פרועות היוצאות מן הגדר; "בית הפרס" - כדתנן: החורש את הקבר, הרי הוא עושה בית הפרס. וכמה הוא עושה? מלא מענה, מאה אמה!

{ובית הפרס, מי מטמא באהל?! והאמר **רב יהודה** אמר **שמואל**: מנפח אדם בית הפרס והולך. ו**רב יהודה בר אמי** משמיה **דעולא** אמר: בית הפרס שנידש, טהור?!> אמר **רב פפא**: לא קשיא! - כאן בשדה שאבד בה קבר, כאן בשדה שנחרש בה קבר!> ושדה

3 בשין שמאלית
4 בשין ימנית

מחברת מועד קטן - א

שנחרש בה קבר "בית הפרס" קרי ליה!?! <אין! והתנן: שלשה בית הפרס הן: שדה שנאבד בה קבר, ושדה שנחרש בה קבר, ושדה בוכין! <מאי "שדה בוכין"? <רב יהושע בר אבא משמיה דעולא אמר: שדה שמפטירין בה מתים! <וטעמא מאי? <אמר אבימי: משום יאוש בעלים נגעו בה!

{ושדה שנחרש בה קבר, לא בעי ציון?! והא תניא: מצא שדה מצויינת, ואין ידוע מה טיבה - יש בה אילנות, בידוע שנחרש בה קבר - אין בה אילנות, בידוע שאבד בה קבר. רבי יהודה אומר: עד שיהא שם זקן או תלמיד, לפי שאין הכל בקיאים בדבר! <אמר רב פפא: כי תניא, ההיא בשדה שאבד בה קבר, דציינוה - יש בה אילנות, בידוע שנחרש בה קבר - אין בה אילנות, בידוע שאבד בה קבר! <וליחוש דלמא אילנות מגואי וקבר מבראי?! <כדאמר עולא: בעומדין על הגבולין - הכא נמי, בעומדין האילנות⁵ על הגבולין! (ו,א) <ודלמא טומאה מגואי ואילנות מבראי?! <במסובכין! <ואיבעית, אימא: הא אמרן: אין מרחיקין ציון ממקום טומאה, שלא להפסיד את ארץ ישראל!

ר' יהודה אומר: עד שיהא שם זקן או תלמיד, לפי שאין הכל בקיאים בדבר -- אמר אביי: שמע מינה: צורבא מרבנן דאיכא במתא, כל מילי דמתא עליה רמיא!

אמר רב יהודה: מצא אבן מצויינת, תחתיה טמא; שתיים - אם יש סיד ביניהן, ביניהן טמא - ואם אין סיד ביניהן, ביניהן טהור {ואף על גב דליכא חורש?! והתניא: מצא אבן אחת מצויינת, תחתיה טמא; שתיים - אם יש חורש ביניהן, ביניהן טהור - ואם לאו, ביניהן טמא?! <אמר רב פפא: הכא, כשהסיד שפוך על ראשיהן, ומרודה לכאן ולכאן - אי איכא חורש ביניהן, ביניהן טהור, דאימור מחמת חורש הוא דאיכאפל - ואי לא, סיד דביני ביני הוא, וטמא!

אמר ר' אסי: מצר אחד מצוין, הוא טמא וכל השדה כולה טהורה; שנים, הם טמאין וכל השדה כולה טהורה; שלשה, הם טמאין וכל השדה כולה טהורה; ארבעה, הן טהורין וכל השדה כולה טמאה. דאמר מר: אין מרחיקין ציון ממקום טומאה, שלא להפסיד את ארץ ישראל

ויוצאין אף על הכלאים -- {ואכלאים בחולו של מועד נפקינן?!
ורמינהו: באחד באדר, משמיעין על השקלים ועל הכלאים;
בחמשה עשר בו, קורין את המגילה בכרכים, ויוצאין לקוץ את
הדרכים, ולתקן הרחובות, ולמוד המקואות, ועושין כל צורכי
רבים, ומציינין את הקברות, ויוצאין על הכלאים?! **רבי אלעזר**
ורבי יוסי בר חנינא - חד אמר: כאן בבכיר, כאן באפיל; וחד
אמר: כאן בזרעים, כאן בירקות!

אמר **ר' אסי** אמר **ר' יוחנן**: לא שנו אלא שאין ניצן ניכר - אבל
ניצן ניכר, יוצאין עליהן!

מאי שנא בחולו של מועד דנפקינן? אמר **רבי יעקב** אמר **רבי**
יוחנן: משום שכר פעולה, דמוזלי גבן!

אמר **רב זביד**, ואיתימא **רב משרשיא**: שמע מינה: כי יהבינן להו
שכר, מתרומת הלשכה יהבינן להו - דאי סלקא דעתך מדידהו
יהבינן להו, מאי נפקא לן מינייהו?! כל כמה דבעו, ליתן להו!

ועד כמה? אמר **רב שמואל בר יצחק**: כאותה ששנינו: כל סאה
שיש בה (**ו,ב**) רובע זרע ממין אחר, ימעט! {והתניא: התקינו שיהו
מפקירין כל השדה כולה?! - לא קשיא! - כאן קודם תקנה, כאן
לאחר תקנה! דתניא: בראשונה היו עוקרין ומשליכין לפני בהמתן,
והיו בעלי בתים שמחין שתי שמחות: אחת שמנכשין להם
שדותיהן, ואחת שמשליכין לפני בהמתם. התקינו שיהו עוקרין
ומשליכין על הדרכים. ועדיין היו שמחין שמחה גדולה, שמנכשין
שדותיהן. התקינו שיהו מפקירין כל השדה כולה

משנה: **ר' אליעזר בן יעקב** אומר: מושכין את המים מאילן לאילן,
ובלבד שלא ישקה את כל השדה. זרעים שלא שתו לפני המועד,
לא ישקם במועד. **וחכמים** מתירין בזה ובזה

גמרא: אמר **רב יהודה**: אם היתה שדה מטוננת, מותר

תניא נמי הכי: כשאמרו אסור להשקותן במועד, לא אמרו אלא
בזרעים שלא שתו מלפני המועד - אבל זרעים ששתו לפני המועד,
מותר להשקותן במועד. ואם היתה שדה מטוננת, מותר. ואין
משקין שדה גריד במועד. **וחכמים** מתירין בזה ובזה

אמר **רבינא**: שמע מינה: האי תרביצא, שרי לתרבוצי בחולא
דמועדא - שדה גריד, מאי טעמא? דאפלא משוי לה חרפא! - הכי
נמי, אפלא משוי לה חרפא!

תנו רבנן: מרביצין שדה לבן בשביעית, אבל לא במועד - {והא תניא: מרביצין, בין במועד בין בשביעית?! <אמר רב הונא: לא קשיא! - הא ר' אליעזר בן יעקב, הא רבנן!

תניא אידך: מרביצין שדה לבן ערב שביעית כדי שיצאו ירקות בשביעית. ולא עוד, אלא שמרביצין שדה לבן בשביעית כדי שיצאו ירקות למוצאי שביעית

משנה: צדין את האישות ואת העכברים משדה האילן ומשדה הלבן כדרכו במועד ובשביעית. **וחכמים** אומרים: משדה האילן כדרכו, ומשדה הלבן שלא כדרכו. ומקרין את הפירצה במועד, ובשביעית בונה כדרכו

גמרא: גמאי "אישות"? <אמר רב יהודה: בריה שאין לה עינים. אמר רבא בר ישמעאל, ואיתימא רב יימר בר שלמיא: מאי קרא? (תהלים נח) "כמו שבלול תמס יהלך נפל אשת בל חזו שמש!"

תנו רבנן: צדין את האישות ואת העכברים משדה הלבן ומשדה האילן כדרכו, ומחריבין חורי נמלים. כיצד מחריבין? **רבן שמעון בן גמליאל** אומר: מביא עפר מחור זה, ונותן לתוך חור זה, והן חונקין זה את זה. אמר רב יימר בר שלמיא משמיה דאביי: והוא דקאי בתרי עברי נהרא, והוא דליכא גשרא, והוא דליכא גמלא, והוא דליכא מצרא (ז,א) געד כמה? אעד פרסה!

רבי יהודה אומר: משדה האילן כדרכו, ומשדה הלבן שלא כדרכו -- תנו רבנן: כיצד כדרכו? חופר גומא ותולה בה מצודה. כיצד שלא כדרכו? נועץ שפוד, ומכה בקורדוס, ומרדה האדמה מתחתיה

תניא: ר' שמעון בן אלעזר⁶ אומר: כשאמרו משדה לבן שלא כדרכו, לא אמרו אלא בשדה לבן הסמוכה לעיר - אבל בשדה לבן הסמוכה לשדה האילן, אפילו כדרכו, שמא יצאו משדה הלבן ויחריבו את האילנות

ומקרין את הפירצה במועד -- גכיצד מקרין? **ארב יוסף** אמר: בהוצא ודפנא! <<במתניתא תנא: צר בצרור, ואינו טח בטיט!

6 בכ"י: "רבן גמליאל", ובשאלתות: "ר"א ב"י"

מחברת מועד קטן - א

אמר **רב חסדא**: לא שנו אלא כותל הגינה, אבל כותל החצר, בונה כדרכו ^ לימא מסייע ליה: כותל הגוחה לרשות הרבים, סותר ובונה כדרכו, מפני הסכנה >התם, כדקתני טעמא: מפני הסכנה!

ואיכא דאמרי: {תא שמע: כותל הגוחה לרשות הרבים, סותר ובונה כדרכו מפני הסכנה - מפני הסכנה אין, שלא מפני הסכנה לא ~ לימא תיהוי תיובתיה דרב חסדא?! >אמר לך רב חסדא: התם, סותר ובונה - הכא, בונה ולא סותר! {התם נמי, ליסתור ולא ליבני?! >אם כן, מימנע ולא סותר!

אמר **רב אשי**: מתניתין נמי דיקא, דקתני: "ובשביעית בונה כדרכו" - דהיכא? אילימא דחצר, צריכא למימר?! אלא לאו דגינה, ואף על גב דמיחזי כמאן דעביד נטירותא לפירי - שמע מינה!

משנה: ר' מאיר אומר: רואין את הנגעים בתחילה⁷ להקל, אבל לא להחמיר. **וחכמים** אומרים: לא להקל ולא להחמיר

גמרא: תניא: רבי מאיר אומר: רואין את הנגעים להקל, אבל לא להחמיר. **רבי יוסי** אומר: לא להקל ולא להחמיר. שאם אתה נזקק לו להקל, נזקק לו אף להחמיר. אמר **רבי**: נראין דברי רבי מאיר במוסגר, ודברי רבי יוסי במוחלט

אמר **רבא**: בטהור, כולי עלמא לא פליגי דלא חזו ליה; בהסגר ראשון, דכולי עלמא לא פליגי דחזי ליה - כי פליגי (**ז,ב**) בהסגר שני. מר סבר: בכהן תליא מילתא - אי טהור, אמר ליה "טהור", ואי טמא, שתיק. ומר סבר: (ויקרא יג) "לטהרו או לטמאו" כתיב אמר מר: אמר **רבי**: נראין דברי רבי יוסי במוחלט, ודברי ר' מאיר במוסגר - {והתניא איפכא?! >אתנאי היא, אליבא דרבי! מר סבר צוותא דעלמא עדיף ליה, ומר סבר צוותא דאשתו עדיפא ליה! {למימרא דמוחלט מותר בתשמיש המטה?! >אין! ~והתניא: (ויקרא יד) "וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים" - שיהא אסור בתשמיש המטה. ואין אהלו אלא אשתו, שנאמר: (דברים ה) "לך אמור להם שובו לכם לאהליכם". **ר' יהודה** אומר: (יחזקאל מד) "שבעת ימים יספרו לו" - ימי ספירו ולא ימי חלוטו. **ר' יוסי בר' יהודה** אומר: שבעת ימי ספירו - קל וחומר לימי חלוטו ~ואמר **ר' חייא**: דנתי לפני **רבי**: לימדתנו רבינו: יותם, לא היה לו לעוזיהו, אלא בימי חלוטו. אמר לו: אף אני כך אמרתי!

במאי קמיפלגי? >ר' יוסי בר' יהודה סבר: גלי רחמנא בימי

7 כך לפנינו, וכן בגרסת המשניות לפנינו, אבל רש"י והרמב"ם ועוד לא גרסו "בתחילה", וכן נראה מן הגמרא

מחברת מועד קטן - א

ספירו, וכל שכן בימי חלוטו. ומר סבר: מאי דגלי, גלי, ומאי דלא גלי, לא גלי

{למימרא דבכהן תליא מילתא?! <אין! ~והתניא: (ויקרא יג) "וביום הראות בו" - יש יום שאתה רואה בו, ויש יום שאי אתה רואה בו - מכאן אמרו: חתן שנולד בו נגע, נותנין לו שבעת ימי המשתה, לו ולביתו, ולכסותו. וכן ברגל, נותנין לו שבעת ימי הרגל, דברי **רבי יהודה**. **רבי** אומר: אינו צריך - הרי הוא אומר: (ויקרא יד) "וצוה הכהן ופנו את הבית" - אם ממתנייס לו לדבר הרשות, כל שכן לדבר מצוה!

גמאי בינייהו? <אמר **אביי**: משמעות דורשין איכא בינייהו!
<**אורבא** אמר: דבר הרשות איכא בינייהו!

%ורבי יהודה: מהתם לא גמרינן, דחידוש הוא, (**ח,א**) דהא עצים ואבנים בעלמא לא מטמאו, והכא מטמאו

%ורבי אמר: אצטריך! - דאי כתב רחמנא "וביום הראות בו", הוה אמינא: לדבר מצוה אין, לדבר הרשות לא - כתב רחמנא: "וצוה הכהן"; ואי כתב רחמנא "וצוה הכהן", הוה אמינא: הני אין, דלאו טומאה דגופיה, אבל טומאה דגופיה, אימא: מיחזא חזיא ליה! - צריכא!

אמר מר: יש יום שאתה רואה בו, ויש יום שאי אתה רואה בו - מאי משמע? <אמר **אביי**: אם כן, ליכתוב רחמנא "ביום" - מאי "וביום"? שמע מינה: יש יום שאתה רואה בו, ויש יום שאי אתה רואה בו! <**אורבא** אמר: כולה קרא יתירא הוא, דאם כן, לכתוב רחמנא "ובהראות" - מאי "וביום"? שמע מינה: יש יום שאתה רואה בו, ויש יום שאי אתה רואה בו! %**ואביי**: ההוא מיבעי ליה: ביום ולא בלילה! {**אורבא**: ביום ולא בלילה, מנא ליה? <נפקא ליה: (ויקרא יג) מ"לכל מראה עיני הכהן"! %**ואביי**: ההוא מיבעי ליה למעוטי סומא באחת מעיניו! {**אורבא** נמי מיבעי ליה להכי? |<אין הכי נמי! ואלא ביום ולא בלילה מנא ליה? נפקא ליה: (ויקרא יד) מ"כנגע נראה לי בבית" - לי, ולא לאורי! %**ואביי**: אי מהתם, הוה אמינא: הני מילי טומאה דלאו דגופיה, אבל טומאה דגופיה, אפילו לאורו נמי - קא משמע לן!

משנה: ועוד אמר ר' **מאיר**: מלקט אדם עצמות אביו ואמו, מפני ששמחה היא לו. ר' **יוסי** אומר: אבל הוא לו!

לא יעורר אדם על מתו, ולא יספידנו קודם לרגל שלשים יום

מחברת מועד קטן - א

גמרא: {ורמינהו: המלקט עצמות אביו ואמו, הרי זה מתאבל עליהם כל היום, ולערב אין מתאבל עליהן?! ~ ואמר **רב חסדא**: אפילו צרורין לו בסדינו! אמר **אביי**: אימא: מפני ששמחת הרגל עליו!

ולא יערער על מתו, ולא יספידנו -- ;מאי "לא יערער על מתו"?
אמר **רב**: כד הדר ספדנא במערבא, אמרי: "יבכו עמיה כל מרירי ליבא!"

קודם הרגל שלשים יום -- ;מאי שנא שלשים יום? אמר **רב כהנא** אמר **רב יהודה** אמר **רב**: מעשה באדם אחד שכינס מעות לעלות לרגל, ובא ספדן ועמד על פתח ביתו, ונטלתן אשתו ונתנתן לו, ונמנע ולא עלה. באותה שעה אמרו: לא יעורר על מתו, ולא יספידנו קודם לרגל שלשים יום <<אשמואל אמר: (ח,ב) לפי שאין המת משתכח מן הלב שלשים יום #;מאי בינייהו? איכא בינייהו דקעביד בחנס!#

משנה: אין חופרין כוכין וקברות במועד, אבל מחנכין את הכוכין במועד. ועושין נברכת במועד, וארון עם המת בחצר. **רבי יהודה** אוסר אלא אם כן יש עמו נסרים

גמרא: ;מאי "כוכין" ומאי "קברות"? אמר **רב יהודה**: כוכין בחפירה, וקברות בבנין. תניא נמי הכי: אלו הן כוכין ואלו הן קברות: כוכין בחפירה וקברות בבנין

אבל מחנכין את הכוכין -- ;כיצד מחנכין? אמר **רב יהודה**: שאם היה ארוך, מקצרו! <<במתניתא תנא: מאריך בו ומרחיב בו!

ועושין נברכת במועד -- ;מאי "נברכת"? אמר **רב יהודה**: זו בקיע! {והתניא: "הנברכת והבקיע"?! אמר **אביי**, ואיתימא **רב כהנא**: גיהא ובר גיהא!

וארון עם המת בחצר -- תנינא להא דתנו רבנן: עושין כל צורכי המת - גוזזין לו שער, ומכבסין לו כסותו, ועושין לו ארון מנסרין

מחברת מועד קטן - א

המנוסרין מערב יום טוב. **רבן שמעון בן גמליאל** אומר: אף מביאין עצים ומנסרין בצינעא בתוך ביתו

משנה: אין נושאין נשים במועד, לא בתולות ולא אלמנות, ולא מייבמין, מפני ששמחה היא לו. אבל מחזיר הוא את גרושתו. ועושה אשה תכשיטיה במועד. **רבי יהודה** אומר: לא תסוד מפני שניווול הוא לה. ההדיוט תופר כדרכו, והאומן מכליב. ומסרגין את המטות. **רבי יוסי** אומר: ממתחין

גמרא: {וכי שמחה היא לו, מאי הוי?!

<אמר **רב יהודה** אמר **שמואל**, וכן אמר **רבי אלעזר** אמר **רבי אושעיא**, ואמרי לה אמר **ר' אלעזר** אמר **ר' חנינא**: לפי שאין מערבין שמחה בשמחה!

<<**רבה בר רב הונא** אמר: מפני שמניח שמחת הרגל, ועוסק בשמחת אשתו!

אמר ליה **אבוי לרב יוסף**: הא דרבה בר רב הונא, דרב הוא! דאמר **רב דניאל בר קטינא** אמר **רב**: מנין שאין נושאין נשים במועד? שנאמר: (דברים טז) "ושמחת בחגך" - בחגך ולא באשתך <<<**עולא** אמר: מפני הטורח!

<<<**רבי יצחק נפחא** אמר: מפני ביטול פריה ורביה!

{מיתיבי: כל אלו שאמרו אסורין לישא במועד, (**ט,א**) מותרין לישא ערב הרגל?! - קשיא!

<לכולהו לא קשיא - למאן דאמר משום שמחה, עיקר שמחה חד יומא הוא; למאן דאמר משום טירחא, עיקר טירחא חד יומא הוא; למאן דאמר משום ביטול פריה ורביה, לחד יומא לא משהי איניש נפשיה

{ודאין מערבין שמחה בשמחה, מנלן? <דכתיב: (מלכים א ח) "ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני ה' אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום" - ואם איתא דמערבין שמחה בשמחה, איבעי ליה למינטר עד החג, ומיעבד שבעה להכא ולהכא! {ודלמא מינטר לא נטרינן, והיכא דאתרמי עבדינן?! <איבעי ליה לשויורי פורתא! {שויורי בנין בית המקדש לא משיירינן! <איבעי ליה לשויורי באמה כליא עורב! {אמה כליא עורב צורך בנין הבית

מחברת מועד קטן - א

הוא! |אלא מדמייתר קרא! - מכדי כתיב "ארבעה עשר יום",
"שבעת ימים ושבעת ימים" למה לי?! שמע מינה: הני לחוד והני
לחוד!

אמר ר' פרנך אמר ר' יוחנן: אותה שנה, לא עשו ישראל את יום
הכפורים. והיו דואגים ואומרים: שמא נתחייבו שונאיהן של
ישראל כלייה? יצתה בת קול ואמרה להם: "כולכם מזומנין לחיי
העולם הבא!"

מאי דרוש? אמרו: קל וחומר: ומה משכן, שאין קדושתו קדושת
עולם, וקרבן יחיד, דוחה שבת, דאיסור סקילה - מקדש, דקדושתו
קדושת עולם, וקרבן צבור, ויום הכפורים דענוש כרת, לא כל
שכן! אלא אמאי היו דואגים?! אהתם, צורך גבוה - הכא, צורך
הדיוט! אהכא נמי, מיעבד ליעבדו, מיכל לא ניכלו ולא לישתו?!
אין שמחה בלא אכילה ושתייה!

ומשכן, דדחי שבת, מנלן? אילימא מדכתיב: (במדבר ז) "ביום
הראשון" "וביום השביעי" - דלמא שביעי לקרבנות! אמר רב
נחמן בר יצחק: אמר קרא: (במדבר ז) "ביום עשתי עשר יום" -
מה יום, כולו רצוף, אף עשתי עשר, כולן רצופין! אודלמא ימים
הראויין?! אכתיב קרא אחרינא: (במדבר ז) "ביום שנים עשר יום"
- מה יום, כולו רצוף, אף שנים עשר יום, כולן רצופין! אודלמא
הכא נמי: ימים הראויין?! אאם כן, תרי קראי למה לי?!

ומקדש דדוחה יום הכפורים מנלן? אילימא מדכתיב "ארבעה
עשר יום" - ודלמא ימים הראויין! אגמר "יום" "יום" מהתם!

יצתה בת קול ואמרה להם: כולכם מזומנין לחיי העולם הבא! --
ומנלן דאחיל להו? אדתני תחליפא: (מלכים א ח) "ביום השמיני
שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב
על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו" -
"לאהליהם" - שהלכו ומצאו נשיהם בטהרה; "שמחים" - שנהנו
מזיו השכינה; "וטובי לב" - שכל אחד ואחד נתעברה אשתו בבן
זכר; "על כל הטובה" - שיצתה בת קול ואמרה להם: "כולכם
מזומנין לחיי העולם הבא!"

"לדוד עבדו ולישראל עמו" - בשלמא לישראל עמו, דאחיל להו
עון יום הכפורים - אלא "לדוד עבדו", מאי היא? אמר רב יהודה
אמר רב: בשעה שביקש שלמה להכניס ארון למקדש, דבקו
שערים זה לזה. אמר שלמה עשרים וארבע רננות, ולא נענה. פתח
ואמר: (תהלים כד) "שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם
ויבא מלך הכבוד" ולא נענה. כיון שאמר: (דברי הימים ב ו) "ה'

אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך", מיד נענה. באותה שעה, נהפכו פני שונאי דוד כשולי קדירה, וידעו הכל שמחל לו הקב"ה על אותו עון!

ר' יונתן בן עסמי ורבי יהודה בן גרים תנו פרשת נדרים בי ר' **שמעון בן יוחי**: איפטור מיניה באורתא. לצפרא הדור, וקא מפטרי מיניה. אמר להו: וולאו איפטוריתו מיני באורתא?! אמרו ליה: למדתנו רבינו: תלמיד שנפטר מרבו ולן באותה העיר, צריך ליפטר ממנו פעם אחרת, שנאמר: "ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך", וכתוב: (דברי הימים ב ז) "וביום עשרים ושלשה לחדש השביעי שלח את העם" - אלא מכאן לתלמיד הנפטר מרבו ולן באותה העיר, צריך ליפטר ממנו פעם אחרת!

אמר ליה לבריה: בני אדם הללו, אנשים של צורה הם! זיל גביהון דליברכוך! אזל אשכחינהו דקא רמו קראי אהדדי {כתוב: (משלי ד) "פּלס מעגל רגלך וכל דרכיך יכונו", וכתוב: (משלי ה) "אורח חיים פן תפּלס"!} כלא קשיא! - כאן במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, (ט, ב) כאן במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים!

הדר יתבי וקא מבעי להו: {כתוב: (משלי ג) "יקרה היא מפנינים וכל חפציק לא ישוו בה" - הא חפצי שמים ישוו בה! וכתוב: (משלי ח) "כל חפצים לא ישוו בה" - דאפילו חפצי שמים לא ישוו בה!} ככאן במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, כאן במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים!

אמרו ליה: מאי בעית הכא? אמר להו: דאמר לי אבא: "זיל גבייהו דליברכוך!" אמרו ליה: "יהא רעוא דתזרע ולא תחצד, תעייל ולא תיפוק, תיפוק ולא תעייל, ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך, לבלבל פתורך, ולא תחזי שתא חדתא!" כי אתא לגבי אבוה, אמר ליה: לא מבעיא דברוכי לא בירכן, אבל צעורי צעורן! אמר ליה: מאי אמרו לך? הכי והכי אמרו לי. אמר ליה: הנך כולהו ברכתא נינהו! "תזרע ולא תחצד" - תוליד בנים ולא ימותו; "תעייל ולא תיפוק" - תעייל כלתא ולא לימותו בנך דליפקון; "תיפוק ולא תעייל" - תוליד בנתא ולא ימותו גובריהו וליהדרו לותיך; "ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך" - דהאי עלמא אושפיזך, וההיא עלמא ביתא, דכתוב: (תהלים מט) "קרבים בתימו לעולם" - אל תקרי "קרבים" אלא "קברס"; "לבלבל פתורך" - בבני ובנתא; "ולא תיחזי שתא חדתא" - דלא תמות אנתך ולא תנסב אינתתא אחרית

ר' שמעון בן חלפתא אפטר מיניה **דרב**: אמר ליה לבריה⁸: זיל

8 כן בע"י, ולפננו: "אבוה"

לגביה דליברכך! אמר ליה: "יהא רעוא דלא תבייש ולא תתבייש!"
אתא גבי אבוה. אמר ליה: מאי אמר לך? אמר ליה: מילין בעלמא
הוא דאמר לי! אמר ליה: ברכך ברכתא דברכך קודשא בריך הוא
לישראל ותנא בה, דכתיב: (יואל ב) "ואכלתם אכול ושבו
והללתם את שם ה' אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא ולא יבושו
עמי לעולם וידעתם כי בקרב ישראל אני ואני ה' אלהיכם ואין עוד
ולא יבושו עמי לעולם"

ועושה אשה תכשיטיה -- תנו רבנן: אלו הן תכשיטי נשים: כוחלת
ופוקסת ומעבירה סרק⁹ על פניה. ואיכא דאמרי: מעברת סכין¹⁰
על פניה של מטה

דביתהו ד**רב חסדא** מקשטא באנפי כלתה. יתיב **רב הונא בר
חיננא** קמיה ד**רב חסדא** ויתיב וקאמר: לא שנו אלא ילדה, אבל
זקנה, לא. אמר ליה: האלהים! אפילו אמך, ואפילו אימא דאימך,
ואפילו עומדת על קברה! דאמרי אינשי: "בת שיתין כבת שית,
לקל טבלא רהטא"

רבי יהודה אומר: לא תסוד מפני שניוול הוא לה -- תניא: **רבי
יהודה** אומר: אשה לא תסוד מפני שניוול הוא לה. ומודה ר'
יהודה בסיד, שיכולה לקפלו במועד, שטופלתו במועד, שאף על פי
שמצירה היא עכשיו, שמחה היא לאחר זמן - {ומי אית ליה לרבי
יהודה האי סברא?! והתנן: **רבי יהודה** אומר: נפרעין מהן מפני
שמצר! אמרו לו: אף על פי שמצר עכשיו, שמח הוא לאחר זמן?!
אמר **רב נחמן בר יצחק**: הנח להלכות מועד, דכולהו מצר עכשיו
ושמח לאחר זמן נינהו! <<**רבינא** אמר: נכרי לענין פרעון, לעולם
מצר!

אמר **רב יהודה**: בנות ישראל שהגיעו לפירקן ולא הגיעו לשנים -
עניות, טופלות אותן בסיד; עשירות, טופלות אותן בסולת; בנות
מלכים, בשמן המור, שנאמר: (אסתר ב) "ששה חדשים בשמן
המור"

מאי "שמן המור"? <<**רב הונא בר חייא** אמר: סטכת! <<**רב ירמיה
בר אמי** אמר: שמן זית שלא הביא שלישי! תניא: **רבי יהודה** אומר:
"אנפיקינון", שמן זית שלא הביא שלישי. ולמה סכין אותו? שמשיר
את השער, ומעדן את הבשר!

9 כך לפננו, ויש גורסים: "סרק"
10 כך בכ"י וברש"י וגר"א והרבה ראשונים, אבל לפננו: "סרק"

מחברת מועד קטן - א

רב ביבי הוה ליה ברתא. טפלה אבר אבר. שקל בה ארבע מאה זוזי. הוה ההוא נכרי בשבבותיה דהוה ליה ברתא. טפלה בחד זמנא ומתה. אמר: קטלא ביבי לברתי!

אמר **רב נחמן**: רב ביבי, דשתי שיכרא, בעיין בנתיה טפלא. אנן, דלא שתינן שיכרא, לא בעיין בנתין טפלא

(י,א) ההדיוט תופר כדרכו -- הֲהיכי דמי הדיוט? אמרי **דבי רבי ינאי**: כל שאינו יכול להוציא מלא מחט בבת אחת! **ארבי יוסי בר חנינא** אמר: כל שאינו יכול לכוין אימרא בחפת חלוקו!

והאומן מכליב -- הֲמאי "מכליב"? **ארבי יוחנן** אמר: מפסיע! **ארבה בר שמואל** אמר: שיני כלבתא!

מסרגין את המטות. **רבי יוסי** אומר: ממתחין -- הֲמאי "מסרגין" ומאי "ממתחין"? **כ**כי אתא **רב דימי**, אמר: פליגי בה **ר' חייא בר אבא ור' אסי**, ותרוייהו משמיה **דחזקיה ור' יוחנן** - חד אמר: "מסרגין" שתי וערב, ו"ממתחין" שתי בלא ערב. וחד אמר: "מסרגין" שתי בלא ערב, ו"ממתחין", שאם היה רפוי ממתחו! {איני! והא תני **רב תחליפא בר שאול**: ושויין שאין מפשילין חבלים לכתחלה ~ בשלמא למאן דאמר מסרגין שתי וערב, וממתחין שתי בלא ערב, היינו דקתני רב תחליפא בר שאול "ושויין שאין מפשילין חבלים לכתחלה" - אלא למאן דאמר מסרגין שתי בלא ערב, ממתחין שאם היה רפוי היה ממתחו - השתא שתי וערב אמרת לא - חבלים לכתחלה מיבעיא?! - קשיא!

{אמר ליה **רב נחמן בר יצחק לרבי חייא בר אבין**: מי איכא למאן דאמר מסרגין שתי בלא ערב?! - והתנן: **רבי מאיר** אומר: המטה, משיסרוג בה שלשה בתים?! | אלא כי אתא **רבין**, אמר: ב"מסרגין", כולי עלמא לא פליגי דשתי וערב. אלא כי פליגי, ב"ממתחין" - מר סבר: "ממתחין" שתי בלא ערב, ומר סבר: שאם היה רפוי, ממתחו!

{מיתיבי: מסרגין את המטה, ואין צריך לומר שממתחין, דברי **ר' מאיר**. **ר' יוסי** אומר: ממתחין, אבל לא מסרגין. ויש אומרים: אין ממתחין כל עיקר - בשלמא למאן דאמר ממתחין שתי בלא ערב, היינו דאתו יש אומרים לאיפלוגי - אלא למאן דאמר שאם היה רפוי ממתחו, ליש אומרים ממתחו נמי לא?! אין! כיון דאפשר

לממלייה במאני, לא טרחינן!

משנה: מעמידין תנור וכירים וריחים במועד. ר' יהודה אומר: אין מכבשין את הריחים בתחילה

גמרא: גמאי "מכבשין"? **ארב יהודה** אמר: מנקר ריחיא! <<**ארב יחיא**ל אמר: בת עינא! {מיתבי: מעמידין תנור וכירים במועד, ובלבד שלא יגמור מלאכתן, דברי **רבי אליעזר**. **וחכמים** אומרים: אף יגמור. **רבי יהודה** אומר משמו: מעמידין את החדשה, ומכבשין את הישנה. ויש אומרים: אין מכבשין כל עיקר - בשלמא למאן דאמר מכבשין מנקר ריחיא, היינו דמשכחת לה בישנה - אלא למאן דאמר בת עינא, ישנה בת עינא למה לה?! <כגון דקא בעי לארווחי טפי פורתא!

רב הונא שמעיה לההוא גברא דקא מנקר ריחיא בחולא דמועדא. אמר: ומאן האי איתחיל גופיה, דקא מחיל חולא דמועדא?! - סבר לה כיש אומרים!

דרש **רב חמא:** נוקרין ריחים במועד

משום **רבי מאיר** אמר: אפילו סוס שרוכב עליו וחמור שרוכב עליו, מותר ליטול צפרנים בחולו של מועד. (**יב**) אבל חמרא דריחיא, לא

רב יהודה שרי למישקל טופריה לחמרא דריחיא, ולאוקומי ריחיא, ולמיבני ריחיא, ולמיבני אמת ריחיא, ולמיבני אוריא. **רב**¹¹ שרא לסרוקי סוסיא, ולמיבני אקרפיטא, ולמיבני איצטבא. **רבא** שרא למישקל דמא לבהמה בחולא דמועדא. אמר ליה **אביי:** תניא דמסייע לך: מקיזין דם לבהמה, ואין מונעין רפואה לבהמה בחולו של מועד

רבא שרא לכסכוס קירמי גמאי טעמא? <מעשה הדיוט הוא!

אמר **רב יצחק בר אמי** אמר **רב חסדא:** קיטורי בירי אסיר גמאי טעמא? <מעשה אומן הוא!

אמר **רבא:** מאן דמתקיל ארעא¹² - אדעתא דבי דרי, שרי; אדעתא דארעא, אסיר גהיכי דמי? <מוליא במוליא, ונצא בנצא, אדעתא דארעא¹³ - שקל מוליא ושדא בנצא, אדעתא דבי דרי!

11 כך הגרסה ברוב המקורות, ולפננו: "רבא", אבל בכ"י של הרי"ף "רבה", וזה נראה יותר לפי סדר האמוראים

12 כך לפננו, וגרסת ב"ח "תיקלא", וכן הוא ברש"י

13 כך לפי פירוש רש"י, וכן הגרסה לפי הב"ח, אבל לפננו להפך

מחברת מועד קטן - א

ואמר **רבא**: האי מאן דזכי זיכי - אדעתא דציבי, שרי - אדעתא דארעא, אסיר גְהיכי דמי? אשקיל רברבי ושביק זוטרי, אדעתא דציבי - שקל רברבי וזוטרי, אדעתא דארעא!

ואמר **רבא**: האי מאן דפתח מיא לארעיה - אדעתא דכוורי, שרי - אדעתא דארעא, אסיר גְהיכי דמי? אפתח תרי בבי, חד מעילאי וחד מתתאי, אדעתא דכוורי - פתח חד בבא, אדעתא דארעא!

ואמר **רבא**: האי מאן דפשח דיקלא - אדעתא דחיותא, שרי - אדעתא דדיקלא, אסיר גְהיכי דמי? אשקיל כוליה מחד גיסא, אדעתא דחיותא - מהאי גיסא ומהאי גיסא, אדעתא דדיקלא, ואסיר

ואמר **רבא**: הני תמרי תוחלני - מיגזרינהו שרי, מייצינהו אסיר. **רב פפא** אמר: כיון דמתלעי, כפרקמטיא האבד דמי, ושרי

ואמר **רבא**: פרקמטיא כל שהוא, אסור. אמר **ר' יוסי בר אבין**: ובדבר האבד, מותר

רבינא הוה ליה ההוא עיסקא, דהוה מזדבן בשיתא אלפי. שהייה לזבוניה בתר חולא דמועדא וזבניה בתריסר אלפי

רבינא הוה מסיק זוזי בבני אקרא דשנואתא. אתא לקמיה **דרב אשי**. אמר ליה: גְמהו למיזל האינדא עלייהו? אמר ליה: כיון דהאינדא הוא דמשכחת להו, ביומי אחריני לא משכחת להו, כפרקמטיא האבד דמי, ושרי. תניא נמי גבי עבודה זרה כי האי גוונא: הולכין **(יא,א)** ליריד של גוים, ולוקחים בהמה עבדים ושפחות, בתים שדות וכרמים, וכותב ומעלה בערכאות שלהן, מפני שהוא כמציל מידן

רב שרא לחייא **בר אשי** למיגדל אוהרי בחולא דמועדא גְמאי טעמא? כמעשה הדיוט הוא! אבל איזלי, אסור גְמאי טעמא? כמעשה אומן הוא!

רב יהודה שרא לאמי תנורא למיגדל תנורי, ולרבא בר עשבי למיגדל מהולתא {איני! והא תני **רבה בר שמואל**: ושיון שאין גודלין תנור לכתחילה!?! אלא קשיא! - כאן בימות החמה, כאן בימות הגשמים!

משנה: עושין מעקה לגג ולמרפסת, מעשה הדיוט אבל לא מעשה אומן. שפין את הסדקין ומעגילין אותן במעגילה ביד וברגל, אבל לא במחלצים

מחברת מועד קטן - א

הציר והצינור והקורה והמנעול והמפתח שנשברו - מתקנן במועד,
ובלבד שלא יתכוין לעשות מלאכתו במועד
וכל כבשין שהוא יכול לאכול מהן במועד, כובשין
גמרא: ג'היכי דמי מעשה הדיוט? **ארב יוסף** אמר: בהוצא ודפנא!
<<במתניתא תנא: צר בצרור ואינו טח בטיט!

שפין את הסדקין ומעגילין אותן במעגילה -- {השתא במעגילה
אמרת שרי - ביד וברגל מיבעיא?! אהכי קאמר: שפין את הסדקין
ומעגילין אותן כעין מעגילה ביד וברגל, אבל לא במחלצים!

הציר והצינור והקורה והמנעול והמפתח שנשברו - מתקנן במועד
-- {ורמינהי: עד ימיו היה פטיש מכה בירושלים - עד ימיו, אין -
מכאן ואילך, לא?! לא קשיא! - כאן בדנפחי, כאן בדנגרי!
{מתקיף לה **רב חסדא:** יאמרו: קלא רבה, אסיר - קלא זוטר, שרי!
|אלא אמר **רב חסדא:** לא קשיא! - הא במגלי, הא בחציני! <<**ארב**
פפא אמר: כאן קודם גזירה, כאן לאחר גזירה! <<**ארב אשי** אמר:
הא ר' יהודה, הא ר' יוסי! דאמר ר' **יצחק בר אבדימי:** מאן תנא
שינוי במועד בדבר האבד? דלא כר' יוסי!

אמר **רבינא:** כמאן מדלינן האידנא קביותא דדשא בחולא
דמועדא? אכמאן? כרבי יוסי!

כבשין שהוא יכול לאכול במועד כובשין -- בדיתא לבאי כוורי.
אזיל כולי עלמא, צוד, אייתו כוורא. שרא להו **רבא** למימלח
מינייהו. אמר ליה **אביי:** ג'והא תנן: כבשין שהוא יכול לאכול מהן
במועד, כובשין?! אמר ליה: כיון דמעיקרא אדעתא דאכילה
אייתינהו, ואי שביק להו פסדי, כפרקמטיא האבד דמי, ושרי!

ואיכא דאמרי: שרי להו **רבא** מיצד מיזל אייתויי ומימלח. אמר
ליה **אביי:** ג'והא אנן "כבשין שהוא יכול לאכול מהן כובשין" תנן?!
אמר ליה: הני נמי, מיתאכלי אגב איצצא! כי הא דשמואל, עבדו
ליה שיתין איצצי ואכל!

רבא איקלע לבי ריש גלותא. עבדי ליה שיתין איצצי ואכל. **רב**
איקלע לבי רב שפיר. אייתו לקמייהו ההוא כוורא, תילתא
בישולא, תילתא מילחא, ותילתא טוויא

אמר **רב:** אמר לי אדא ציידא: כוורא, סמוך למיסרחיה מעלי

מחברת מועד קטן - א

ואמר **רב**: אמר לי אדא ציידא: כוורא, טווייא באחווה, אסוקיה
באבוה, מיכלי בבריה, אשתי עליה אבוה

ואמר **רב**: אמר לי אדא ציידא: כוורא, תחלי, וחלבא - ליטעון
גופא, ולא ליטעון פוריא

ואמר **רב**: אמר לי אדא ציידא: כוורא, תחלי, וחלבא - מיא ולא
שיכרא, שיכרא ולא חמרא